

מדינת ישראל
משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לשירותים חברתיים ואישיים
השירות לרווחת הפרט והמשפחה

יום ד' 25.7.07

תוכנית בין משרדית לטיפול בזנות בישראל תמצית

מוגשת לוועדה הבין משרדית על ידי:

ציפי נחשון גליק – מפקחת ארצית לטיפול באלימות במשפחה, השרות לרווחת הפרט והמשפחה, משרד הרווחה.
עדה פליאל טרוסמן – סגנית מנהלת השרות לנערות ולצעירות, משרד הרווחה.
מרים זינגר – מנהלת השרות הסוציאלי, בריאות הנפש, משרד הבריאות.

מדינת ישראל
 משרד הרווחה והשירותים החברתיים
 האגף לשירותים חברתיים ואישיים
 השירות לרווחת הפרט והמשפחה

תכנית למתן שירותי סיוע וטיפול להוצאת נערות, צעירות ונשים ממעגל

הזנות בישראל

א. מבוא

הזנות והסחר בנשים הפכו בשנים האחרונות לבעיה חברתית ולאומית במדינת ישראל. קיימת הערכה כי בישראל מתקיימים מליון ביקורים בחודש אצל זונות. נשים ונערות שהתדרדרו לזנות הן אוכלוסייה נזנחת לקרן זווית שיש צורך וחשיבות מיידית לסייע בידה. מדובר בנשים שסבלו וסובלות מסוגי התעללות שונים וקשים. נשים אלה גדלו בסביבה מתעללת ואלימה, מרביתן עברו התעללות פיזית ומינית בתוך התא המשפחתי, ועל רקע זה הן התבגרו לחיי סבל, השפלה, אלימות, עוני, אונס, התמכרויות, טראומות ועוד. על המדינה לקחת אחריות לאוכלוסייה נזנחת ופגיעה זו. חובתה של המדינה להעמיד שירותים הולמים להגנה על קטינים, כולל אלה שהתדרדרו לזנות. הגיל הממוצע של כניסה לזנות בעולם נע בין 13 ל- 14. רב הילדות הללו גויסו לזנות או הוכרחו לעסוק בזנות, ולא יזמו בעצמן את המעורבות בעיסוק זה. (מתוך הרצאה של פרופ' אלי זומר 2000).

את העיסוק בזנות אצל נערות וצעירות ניתן לראות על רצף, החל מהענות מינית לחבר, לחבר של החבר כתוצאה של ניצול רגשי ומיני, קיום יחסי מין תמורת אתנן קטן, כמו זוג מכנסי ג'ינס, קיום יחסי מין תמורת אתנן כאשר הילדה, הנערה, איננה מבינה שעל פי ההגדרה הסוציולוגית היא עוסקת בזנות, וכלה בעיסוק בזנות במודע, כדי ל"שפר את איכות החיים" בקבוצות מודרות כמו עולים חדשים או תלמידות תיכון ישראליות ותיקות, העוסקות בזנות בלילות. כן נמצא גם נערות המכורות לסמים העוסקות בזנות כדי להשיג מימון לקניית סמים. בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות לצורך בהתייחסות מקיפה וכוללנית לצרכיהן הייחודיים של נערות עולות. מבין הגורמים המשפיעים על מצוקה מזהה תהליך ההגירה והמעבר הבין תרבותי כתהליך היוצר קשיים ואתגרים נוספים לנערות. על כן מתחייב תהליך הבנייה ופיתוח מענים המותאמים לצרכי הנערות העולות (הקטינות) אשר הנם ייחודיים לקבוצת גיל זו בשונה מנשים בוגרות.

בזיהוי המאפיינים והצרכים הייחודיים של נערות המצויות בסיכון לפי קבוצות אוכלוסייה עולה התמונה הבאה¹:

נערות עולות יוצאות חבר המדינות :

אחוז גבוה (76%) מבין הנערות העולות המוכרות כמצויות בסיכון באות ממשפחות בהן התרחש לפחות אחד האירועים הבאים : גירושין, מוות, אשפוז או מחלה קשה, מאסר של אחד ההורים. כמו כן נערות אלו מתאפיינות באחוזים הגבוהים ביותר של התנהגויות סיכון כגון שימוש בסמים, שתיית אלכוהול, מעורבות בעבריינות ושוטטות. בקרבן נמצא האחוזים הגבוהים ביותר מבין הנערות בסיכון שמבלות את זמן הפנוי עם נערים מבוגרים (57%) מהן ועם בני מיעוטים (21%), אשר מקיימות יחסי מין לא בטוחים (53% לעומת 36% במוצע) ואשר נכנסו להריון (12% לעומת 8% במוצע) ועיסוק בפעילות מינית תמורת טובת הנאה.

מדינת ישראל
משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לשירותים חברתיים ואישיים
השירות לרווחת הפרט והמשפחה

נערות עולות יוצאות אתיופיה :

אחוז גבוה מנערות אלו מגיעות ממשפחות בהן ההורים אינם עובדים, מתקשים לספק את צורכיהן הבסיסיים, מפעילים אלימות מילולית כלפיהן, אינם תומכים בהן, או שקיים נתק בין הנערה להוריה.

כמו כן חובתה של המדינה לסייע לאוכלוסיה הבוגרת אשר במעגל הזנות, שכן מדובר בנשים החשופות לאלימות מצד סרסורים, מצד לקוחות ומצד שוטרים. פרופ' זומר אומר בהרצאתו כי "חלק מהמאמרים שקראתי, מוסרים ש - 68% - 80% מהזונות נפלו קורבן לאונס. ההערכה היא שפרוצה נאנסת בממוצע 8-10 פעמים בשנה. זו בעצם קבוצת הנשים הנאנסת ביותר בהיסטוריה של היקום. רב מעשי האונס מבוצעים על ידי לקוחות, אבל מעריכים כי כשליש מתקיפותיהן המיניות נגרמות על ידי אדם אחר - הסרסור. רב הפרוצות נופלות קורבן למעשי שוד חמושים, או לתקיפות של סוטים סדיסטים, חולי נפש ופנטים דתיים. דו"ח קנדי משנת 1992 מצביע על כך ששיעור התמותה של פרוצות גבוה פי 4 מהממוצע הארצי שם. פיליס צ'לסר, ממנהיגות התנועה הפמיניסטית בצפון אמריקה דיווחה באחת מהרצאותיה כי מצאה ש -15% מכלל מעשי ההתאבדות בארה"ב שהסתיימו במוות, היו של פרוצות וכי 75% מהפרוצות בצעו לפחות נסיון אובדני אחד. צריך לזכור עובדה זו כאשר מאזינים לטענות כי זהו עיסוק ככל עיסוק אחר, ומי שנשארת בו עושה זאת מבחירה חופשית וכי היא מפיקה תועלת מעיסוקה" (זומר, א. 2000).

רציונאל :

כדי להתמודד עם בעיית הזנות בישראל יש צורך בהערכות רב ממדית של מספר משרדי הממשלה, שכן רק התערבות רב ממדית שכוללת שיתופי פעולה בין גורמי הטיפול, האכיפה, החקיקה והחינוך יכולים להוביל לתוצאות בביעור נגע הזנות.

לצורך הערכות מותאמת יש ליצור שיתופי פעולה בין משרדי הממשלה השונים : משרד הרווחה, משרד הבריאות, המשרד לביטחון פנים - משטרת ישראל, משרד המשפטים, משרד החינוך, משרד הקליטה, משרד התמי"ת, שרות התעסוקה והמוסד לביטוח לאומי, זאת על מנת להתמודד בו זמנית עם המרכיבים השונים של הבעיה. חשוב לזכור כי הזנות והסחר בנשים נשלטים על ידי גורמים עבריינים שמנהלים "תעשיית מין" שמגלגלת מיליוני שקלים בחודש.

מחקרים מראים כי רוב (85-95%) העוסקות בזנות מבטאות רצון לצאת מהזנות (Farley, et.al.2004).

ממחקר (Farley & Barkan,1998) שנעשה לגבי מערך הצרכים הנדרש ליציאה מהזנות נמצא כי :

78% אמרו שהן צריכות בית או מקום מבטחים.

73% הכשרת עבודה.

67% צריכות טיפול גמילה מסמים ו/או אלכוהול.

50% צריכות תמיכה מנשים שעוברות חוויה דומה.

49% צריכות עזרה בהגנה עצמית.

48% זקוקות לעזרה פסיכולוגית אישית.

43% זקוקות לסיוע משפטי.

34% זקוקות לסיוע בטיפול בילדים.

28% בקשו הגנה פיסיית מסרסורים.

מדינת ישראל
משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לשירותים חברתיים ואישיים
השירות לרווחת הפרט והמשפחה

בעולם קיימות תוכניות רבות שמספקות שירותי טיפול מגוונים לאנשים שעוסקים בזנות. גם תוכניות שמתבססות על שיטת "הפחתת נזקים" מראות כי רוב הפונות לתוכניות בוחרות לבסוף לצאת מהזנות. לדוגמא, תוכנית טיפולית לאנשים שעוסקים בזנות בקנדה (PEERS, 2003) דיווחה כי למרות שמדובר בתוכנית שעובדת בגישת "הפחתת נזקים" (Harm Reduction), 86% מהנשים שפנו, אפילו לשם קבלת קונדום או כרטיס נסיעה באוטובוס, השתלבו בתוכניות שיקום ויצאו מהזנות.

לאור זאת נגדיר את המטרות והיעדים של התוכניות המוצעות:

ב. מטרת התוכניות הטיפוליות המוצעות

1. צמצום ומניעת זנות ונזקה בחברה הישראלית.
2. שיקום וקידום החלמתן של נערות, צעירות ונשים שורדות זנות.
3. הפסקת מעגל הניצול וההדרה החברתית של נערות, צעירות ונשים בזנות, תוך שאיפה לחברן מחדש לחברה באופן מיטיב ומעצים, ולהוצאתן ממעגל הזנות.
4. סיוע לנערות, לצעירות ולנשים בפיתוח אמון, הערכה עצמית והחזרת השליטה בגורלן לידיהן.
5. הענקת טיפול חירום לנערות, לצעירות ולנשים בזנות, המבקשות סיוע מיידי.

ג. יעדי התוכניות הטיפוליות המוצעות

1. לספק מענים שיטתיים לנערות, לצעירות ולנשים העוסקות בזנות לאורך כל שלבי הרצף, מענים שאצל חלק יפחיתו נזקים, יצילו ממוות, מתת תזונה ומסיבוכים רפואיים, ואצל חלק אחר יסייעו לצאת ממעגל הזנות ולהשתקם.
2. להקים מערך שירותים לנערות, לצעירות ולנשים שעדיין נמצאות בזנות – פילוסופיית הטיפול תתבסס על גישת "הפחתת נזקים" המהווה ערך בפני עצמו ולוקחת בחשבון כי בשלב הראשון קשה לצפות לשיקום, גמילה או יציאה מהזנות, ועדיין יש מקום לספק מיגון של שירותים לנשים ולנערות בזנות. שירותים אלה יכללו: מקלט ללילה, שירותי בריאות ומניעת מחלות המועברות במין, יעוץ משפטי, תמיכה וסיוע נפשי וכדומה.
3. להקים מערך שירותים לנערות, לצעירות ולנשים המעונינות לצאת מהזנות – גמילה מסמים, טיפול נפשי, דיור, הכשרה מקצועית, הרגלי עבודה ותעסוקה.

ה. הצעה לרצף מענים טיפוליים לנערות, לצעירות ולנשים בזנות

להלן סוגי תכניות טיפול והתערבויות הנדרשות כדי לתת סיוע מעמיק, אינטנסיבי ומשמעותי לנשים ונערות בזנות במגמה להוציאן ממעגל זה:

1. שירותי טיפול במסלול להפחתת נזקים – דירות חירום, קו חירום ארצי, מרפאה ניידת

מדינת ישראל
משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לשירותים חברתיים ואישיים
השירות לרווחת הפרט והמשפחה

לאור זאת יש ליצור מרכזי טיפול לנשים ונערות שעדיין נמצאות בזנות. שירותים אלה יכללו:

- א. דירות חירום – ללינה זמנית לנערות, לצעירות ולנשים בזנות
- ב. קו חירום ארצי – לנערות, לצעירות ולנשים במעגל הזנות
- ג. מרפאה ניידת לאיתור נערות, צעירות ונשים בזנות
2. מקלט טיפולי – להוצאת נשים וצעירות ממעגל הזנות.
3. מרכזי יום לשיקום נפשי ותעסוקתי
 - א. מסלול בוקר – יומי
 - ב. מסלול ערב
4. עובדים סוציאליים מומחים לנשים, נערות וצעירות במעגל הזנות
5. בניית מערך הסברה ומניעה
 - א. סדנאות מניעה לתלמידי תיכון
 - ב. הסברה והגברת מודעות בציבור
6. שינויי חקיקה

שני סוגי חקוקה עיקריים:

 1. חקיקה נגד הלקוחות.
 2. חקיקה למען הקורבנות.
7. הקמת ועדה בין משרדית

מדינת ישראל
 משרד הרווחה והשירותים החברתיים
 האגף לשירותים חברתיים ואישיים
 השירות לרווחת הפרט והמשפחה

8. סיכום התוכניות לביצוע בשלב א' של התוכנית הלאומית שתחל ב – 2007 בתקציב כולל של 10 מליון ש"ח:

- (1) 2 דירות גדולות, לנערות, לצעירות ולנשים במרכז ובצפון.
או 2 דירות לנשים ולצעירות ו - 1 דירה לנערות.
- (2) קו חרום ארצי.
- (3) 2 ניידות רפואיות, אחת במרכז ואחת בצפון.
- (4) מקלט
- (5) 2 מרכזי יום במסלול בוקר במרכז ובצפון.
- (6) 2 מסלולי טיפול ערב אחד במרכז ואחד בצפון.
- (7) עובדים סוציאליים – הכשרות והדרכות.
בחינת תוכניות טיפול קיימות ומתן תגבור בהתאם.
- (8) בניית מערך וסדנאות מניעה.
- (9) בניית מערך הסברה והגברת מודעות בציבור.

הכינו:

ציפי נחשון-גליק, MSW
 מפקחת ארצית לטיפול באלימות במשפחה
 משרד הרווחה

ענת גור, MSW
 יועצת ארצית לשיקום אסירות
 הרשות לשיקום האסיר

עדה פליאל טרוסמן, MSW
 סגנית מנהלת השרות לנערות וצעירות, משרד הרווחה

*השימוש בלשון נקבה. כי רוב העוסקות בזנות הינן נשים וצעירות אך הכוונה לכלול גם גברים וצעירים.